

JOAN B. MANYÀ

Mn. Manyà

Aquest és l'any del centenari del naixement del canonge tortosí mossèn Joan B. Manyà.

Sembla costum en la celebració d'aniversaris fer elogis, sovint exagerats i mitificadors cosa que no creiem que serveixi per a res positiu; allò que veritablement necessitem és conèixer amb profunditat els homes i dones que, per diferents motius, destaquen en la història de la nostra terra. Això ens portarà a estudiar les seves grans i també, per què no? les seves baixes i errades: de tot en sortirà un ensenyament profitós per a tothom.

1. Dades biogràfiques

Era fill de Joaquim Manyà i Soldrà i Maria Alcoverro i Benaiges. Va néixer el 30 d'octubre del 1884.

— Als 11 anys ingressa al Seminari de Tortosa. Després és designat becar al Col·legi Espanyol de Roma (1906).

— El 1909 supera l'examen de llicenciatura i aconsegueix el títol de Doctor de l'Acadèmia de Sant Tomàs, amb la qualificació de «cum laude».

— També el 1909 és nomenat professor de Teologia del Seminari Diocesà de Tortosa, càrrec que exercí fins el 1921 i del qual fou cessat per defensar la llengua catalana.

— El 1918 guanya les oposicions a canonge. Això li permetrà una certa estabilitat i fixar la residència a la capital del bisbat.

— Des del 1925 al 1936 es reclou a casa i al seu xalet franciscà per a pensar i escriure articles.

— Durant la Guerra Civil fou detingut, però li va valer el seu bon cartell d'home catalanista i d'idees obertes.

— El 1939 és nomenat rector de la parròquia del Roser, de Ferreries (Tortosa).

— Del 1940 al 1960 exercí de professor de religió a l'Institut Nacional de Batxillerat de Tortosa, del qual fou director dos cursos (1942-44).

— El 1974, l'Institut d'Estudis Catalans acorda nomenar-lo membre corresponent en reconeixement de la seva transcendent tasca científica. El ministre d'Educació i Ciència li concedeix la «Gran Cruz de Alfonso X el Sabio».

Mor el 22 de desembre de 1976. És soterrat als peus de la Mare de Déu de la Fontcalda.

Resumint, podem dividir la vida del biografiat en tres èpoques:

- 1ª Anys d'infantesa i de formació (1884-1908)
- 2ª Maduració del pensament (1909-1942)
- 3ª Fecunditat literària (1943-1976)

Aquest home ha passat a la història com a teòleg i també hem dit que obtingué el càrrec de canonge; creiem interessant explicar aquests dos termes:

— Un canonge és un membre d'un capítol catedral. El capítol catedral és una corporació formada per dos canoges com a consell del bisbe a les catedrals; té també al seu càrrec la celebració solemne de l'ofici diví. Als segles passats els capítols gaudien d'un seguit de privilegis, però els perderen a favor del bisbe i de la centralització romana. Així és que aquest càrrec era més honorífic que efectiu.

— El teòleg és una persona versada en teologia, ciència que des de la fe, i a partir de les dades de la revelació cerca de donar raó i de fer comprensible per al creient el misteri de Déu; intenta explicar racionalment el contingut de la fe. És tasca permanent de la teologia d'elaborar un nou llenguatge que faci més intel·ligible el contingut de la fe a cada moment històric.

Mn. Manyà filosofava per defensar la seva religió. La cruel experiència de la persecució religiosa i l'ostracisme al qual el condemnà la jerarquia eclesiàstica després de la guerra accentuaren dos trets que seran característics de tot el seu filosofar posterior: l'especulació ardorosa sobre les qüestions més subtils de teologia dogmàtica i la defensa apologetica de la fe.

En el desert intel·lectual que representa el pensament religiós a Catalunya des de 1939 a 1958, el Dr. Manyà és una de les poques ments que pensa i escriu el que pensa en català. Obres seves són:

- *El pensament i la imatge* (1935).
- *El talent* (1936-48).
- *Teologumena* (5 vol. 1946-57).
- *L'agonia de Jesús* (1949).
- *Per la pietat mariana* (1954).
- *La vida que passa* (1955).
- *Més enllà de la mort* (1957).
- *La teologia d'Unamuno* (1960).
- *Notes d'història de Gandesa* (1962).
- *Apologètica cristiana* (1962).
- *Les meves confessions* (1965).
- *Per una nova teologia?* (1966).
- *La crisi teològica* (1971).

— *Notes de teologia eucarística* (1974).

— *El santuari de la Fontcalda* (1974).

2. Dades històriques

Partint de la teoria que defensa que tota persona és conseqüència, en gran part, de l'època i ambient en què viu, creiem interessant donar una visió general del que han estat els 76 anys d'aquest segle en què transcorregué la major part de la vida de Manyà.

Del 1901 al 1939, la història del moviment nacional català va travessar diverses etapes. Durant el primer quart del segle, el bloc nacional de classes format per la burgesia, les capes petit-burgeses i els propietaris rurals, va restar sota l'hegemonia burgesa, reflectida pel predomini de la Lliga Regionalista de Catalunya. Però la classe obrera i la pagesia parcera havien restat marginades en l'estratègia de la Lliga Regionalista cap a l'autonomia. El proletariat industrial, cada vegada més nombrós i organitzat, es va adherir a l'anarco-sindicalisme. El moviment obrer, enfrontat amb la burgesia catalana i amb l'estat de l'oligarquia centralista, no va aconseguir institucionalitzar el seu poder tot i que va arribar a fer trontollar els fonaments del sistema.

La Dictadura de Primo de Rivera va demostrar la inviabilitat de la tàctica gradualista i conservadora de la Lliga Regionalista que pretenia aconseguir l'autonomia sense la ruptura democràtica a Espanya. Es va produir una confluència parcial entre el nacionalisme radical i el moviment obrer. Una gran part de l'opinió catalana va arribar a la conclusió que l'autonomia només era possible amb una república a Espanya. De fet, es va constituir un nou bloc nacional format per la petita burgesia, els assalariats no manuals, la pagesia parcera i la classe obrera. A partir del 1931, l'Esquerra Republicana de Catalunya va desbancar la Lliga Regionalista en la direcció del moviment nacional català. Comptant amb un vot de confiança inicial de la classe obrera, l'Esquerra va presidir la proclamació de la República, la instauració de la Generalitat i la consecució de l'Estatut del 1932. Però la integració del moviment obrer en el sistema polític va topar amb serioses dificultats, i les tensions entre la CNT i l'Esquerra no van permetre, el 1934, que aquesta fes front, amb possibilitats d'èxit, a la prova de força amb el poder central.

Cinc mesos després del restabliment del règim autònom i del retorn de l'Esquerra al govern de la Generalitat, l'equilibri inestable va ésser trencat per l'aixecament militar del juliol del 1936, el qual va posar de manifest la inviabilitat d'una República reformista.

El 1939 començava un dels períodes més durs per a les classes populars catalanes, i no seria fins als anys seixanta que començarien a re-

construir-se, en unes circumstàncies internacionals i interiors ja molt diferents, els quadres intel·lectuals, polítics i sindicals d'un ampli moviment democràtic, que tornaria a considerar inseparables la recuperació de l'autonomia política i la instauració d'un veritable règim democràtic.

El retrat d'aquest segle no quedaria complet si no contemplem també el procés seguit per l'església, a la qual pertanyia el nostre homenatge.

Durant els primers decennis del segle XX, l'Església de Catalunya manifestà una vitalitat esplèndida. S'hi multiplicaren les iniciatives, el laicat va tenir una possibilitat de desplegar les seves inquietuds a través de l'Obra d'Exercicis Parroquials i de la Federació de Joves Cristians. Hi va haver una activitat editorial notable, sobretot a nivell de divulgació. Tot aquest moviment, que es feia amb una perfecta consciència cultural i lingüística, s'ensorrava de cop el juliol de 1936. Hem de remarcar que l'església catalana tot i ser tradicional, era de mentalitat més oberta que la de la resta de la Península.

Després de la guerra les edicions en català no foren possibles durant molt de temps i als seminaris i a les cases religioses hi hagué una forta onada de «nacional-catolicisme» procedent del centre. Això afavorí l'ús de llengües com el castellà i el llatí... Amb tot, quedà sempre un ferment que no deixà d'actuar amb vigor i, a poc a poc, la situació anà evolucionant cap a un estadi semblant al de l'avantguerra.

Resumint, les característiques del catolicisme català de pre-guerra serien les següents:

- La catalanitat.
- La romanitat, acompanyada d'un jerarquisme i d'una devoció al Papa molt notables.
- Un cert nacional-catolicisme, que responia a la teoria d'una «Catalunya cristiana», d'aquí la frase: Catalunya serà cristiana o no serà.
- Gran veneració a Torras i Bages, bisbe de Vic, factor d'unitat i mestre indiscutible d'una generació.
- Un conservadurisme moderat. Es pot fer una perfecta identificació entre catolicisme i partits de dretes.
- Indigència teològica. No va existir un moviment teològic, tan sols algunes figures aïllades, com Manyà.

Després de la guerra civil, que produí un desmantellament de les estructures de la nostra església, aparegué una església triomfant, que s'illusionà amb l'eufòria d'una victòria que la privà de tot allò a què havia aspirat durant tots els anys anteriors. El que hi hagué a l'Església catalana fou un antimodernisme (religiós) ferotge, que va comprometre un home d'una obertura personal evident com Joan Baptiste Manyà.

3. Dades personals

Res millor per a conèixer a Manyà que recórrer al que ell mateix escriu sobre les seves conviccions al llibre: *Les meves confessions* del qual hem cregut interessant extreure les següents afirmacions:

— «Em considero un sacerdot intel·lectual».

— «Les commiseracions més sinceres del meu cor se les enduen els intel·lectuals ateïstes o simplement incrèduls. Quina diferència entre ells i nosaltres...! O si els nostres germans laïcistes, que són homes sincerament intel·lectuals, poguessin copsar tota la bellesa del nostre dogma! Si s'adonessin com en ell i sols en ell es troba la solució plena, insospitada, de l'odiosa tragèdia inevitable dins la nostra intel·lectualitat tan limitada!» (pàg., 46).

— Al capítol III confessa que escriu «en català, no pas per sentiments de nacionalisme» ja que és partidari «d'orientacions supranacionalistes per tal que arribin a cristallitzar en institucions d'eficàcia verament civilitzadora». Empra la llengua catalana «com una imposició ètica i psíquica». «És la llengua tradicional del nostre poble». Afirmar que «no pot avenir-se amb aquelles teories que proclamen el patriotisme virtut i norma suprema de la moralitat humana. Les divisions nacionals esdevenen puerilitats i petiteses; absurdes i ensems horriblement tràgiques, quan hom vol constituir-hi l'aspiració suprema de la vida humana». Més endavant diu «si poguéssim muntar un humanisme ecumènic d'una sola nació i d'una sola llengua».

A la pàgina 52 insisteix «que viu al marge del que se'n diu política». Es defineix com «demòcrata i obrerista cristià».

— Davant del tribunal del SIM, al primer interrogatori declarà, responent a la pregunta «¿es usted separatista?» (pàg. 149): «El amor a Cataluña se asocia perfectamente en mi conciencia con un españolismo sincero, calcado sobre la verdadera tradición española».

BIBLIOGRAFIA

- SALVAT: *Història de Catalunya*. Vol. 6.
- GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA
- *Miscel·lània Manyà*. Ed. Dertosa i l'Estel edicions.
- MASSOT I MUNTANER: *L'Església catalana al segle XX*. Ed. Curial.
- MANYÀ, Joan B.: *Les meves confessions*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

M. Teresa LLOMBART